

**РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Рівненського обласного
інституту післядипломної
педагогічної освіти

30.06.2026 № 197-од

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти, які
забезпечують викладання предметів/інтегрованих курсів громадянської
та історичної освітньої галузі**

**«ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ/ІНТЕГРОВАНИХ
КУРСІВ
ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ»**

Розробник: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Пишко О. Л., кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії суспільно-гуманітарної освіти, доцент кафедри методики викладання і змісту освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти).

Напрямок підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників щодо викладання предметів/інтегрованих курсів громадянської та історичної освітньої галузі.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.10.2022 № 904).

Термін дії програми: з 30.06.2026 до 30.06.2031 року.

Рецензенти:

Микола Люшин, кандидат педагогічних наук, методист кабінету освітнього адміністрування, доцент кафедри методики викладання і змісту освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Тетяна Малецька, кандидат педагогічних наук, вчитель Острозької гімназії № 2 Острозької міської ради Рівненської області.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Сучасний етап трансформації освіти в Україні та впровадження Державного стандарту базової середньої освіти (далі – ДСБСО) вимагають від педагогічних працівників не лише глибоких фахових знань, але й володіння сучасними педагогічними підходами, методиками, інструментами компетентісно орієнтованого навчання, здатності враховувати індивідуальні освітні потреби учнів.

Сучасний педагог закладу загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) має бути професійно готовим до реалізації ДСБСО в умовах реформування освітньої галузі, зокрема до впровадження сучасних педагогічних підходів і ефективних освітніх практик. У цьому контексті зростає потреба в забезпеченні вчителів практичним інструментарієм для реалізації компетентісного та діяльнісного підходів, а також в удосконаленні методичної підготовки.

Застосування інноваційних освітніх технологій дозволяє створювати сприятливе для навчання середовище – безпечне, інклюзивне та психологічно комфортне, яке відповідає викликам сучасного суспільства та освітнім потребам здобувачів освіти.

Програму розроблено з урахуванням Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225), Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р зі змінами), ДСБСО (постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898).

Цільова група: педагогічні працівники закладів освіти, які забезпечують викладання предметів/інтегрованих курсів громадянської та історичної освітньої галузі.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: реалізація програми підвищення кваліфікації ґрунтується на компетентісному, діяльнісному, особистісно орієнтованому, інтегративному, проєктному підходах з урахуванням особливостей громадянської та історичної освітньої галузі та сучасних вимог НУШ. Зміст програми має практичну спрямованість і орієнтований на розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників, необхідних для організації сучасного освітнього процесу на рівні базової середньої освіти.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: очна, очна (з використанням технологій дистанційного навчання).

Мета підвищення кваліфікації: розвиток і вдосконалення професійних компетентностей педагогічних працівників закладів освіти, які забезпечують викладання предметів/інтегрованих курсів громадянської та історичної освітньої галузі щодо ефективного впровадження сучасних педагогічних підходів (компетентнісного, особистісно орієнтованого, інтегрованого, діяльнісного) та інноваційних методик навчання в освітній процес базової середньої освіти шляхом формування готовності до моделювання уроків, організації проєктної та кооперативної діяльності, розроблення компетентнісно орієнтованих завдань і критеріїв їх оцінювання, опанування та впровадження сучасного цифрового інструментарію та візуалізації освітнього процесу, розвитку метапредметних навичок, ціннісних орієнтирів здобувачів освіти в умовах Нової української школи та реалізації ДСБСО.

Завдання підвищення кваліфікації:

актуалізувати нормативно-правові засади організації освітнього процесу в умовах реалізації ДСБСО відповідно до компетентнісної парадигми НУШ;

сформувати здатність педагогічних працівників проєктувати освітній процес на засадах сучасних підходів (компетентнісного, особистісно орієнтованого, інтегрованого, діяльнісного);

розвинути практичні навички організації освітнього процесу з урахуванням сучасних педагогічних підходів, включаючи моделювання уроків, проєктну діяльність та групову взаємодію здобувачів освіти;

удосконалити здатність конструювати компетентнісно орієнтовані завдання та розробляти критерії їх оцінювання, планувати навчальні проєкти та інтегрувати ціннісні орієнтири в освітній процес;

посилити професійну мобільність і гнучкість педагогів, здатність впроваджувати інноваційні освітні технології і методики та забезпечувати ефективну міжпредметну інтеграцію знань, наскрізних умінь і ставлень здобувачів освіти.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 року № 1225: предметно-методична компетентність (А2), інформаційно-цифрова компетентність (А3), оцінювально-аналітична (Г3).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі оволодіють **знаннями** та набудуть (вдосконалять) **уміння, навички** щодо:

нормативно-правових та концептуальних засад реалізації компетентнісного навчання відповідно до вимог ДСБСО;

організації освітнього процесу на засадах сучасних підходів відповідно до вимог державного стандарту та принципів НУШ в умовах очного, дистанційного й змішаного навчання;

сучасних підходів (компетентнісного, особистісно орієнтованого, інтегрованого, діяльнісного) до навчання в Новій українській школі та інструменти їх реалізації в освітньому процесі;

особливостей застосування сучасних технологій і методик (глибинного, проблемного, проєктного, кооперативного) навчання;

принципів, структури та моделі проєктування сучасного уроку;

підходів до розроблення та оцінювання компетентнісно орієнтованих завдань;

усвідомлення необхідності професійної мобільності й гнучкості для здійснення ефективної міжпредметної інтеграції знань, наскрізних умінь і ставлень здобувачів освіти відповідно до вимог ДСБСО та формування ключових компетентностей;

здійснення професійної рефлексії, аналізу ефективності власної педагогічної діяльності та планування подальшого професійного розвитку.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання. Оцінювання результатів навчання в межах програми підвищення кваліфікації здійснюється з метою визначення рівня сформованості професійних компетентностей слухачів. Підтвердження результатів навчання відбувається за умови проходження слухачем від 70 до 100 % обсягу програми, що передбачає виконання всіх обов'язкових навчальних завдань та активну участь в онлайн-заняттях. Із метою оцінювання результатів навчання використовуються такі інструменти:

тестові завдання для перевірки теоретичних знань за темами модулів програми;

практичні завдання, що передбачають розроблення фрагментів занять, дидактичних матеріалів та/або освітніх продуктів із застосуванням сучасних педагогічних технологій.

Підсумковий рівень навчальних досягнень слухачів визначається за такими критеріями: виконання тестових завдань із результатом від 70 до 100 % правильних відповідей; актуальність, інноваційність, практична цінність та методична обґрунтованість виконаних практичних завдань, кейсів і мініпроєктів; рівень самостійності, творчого підходу та педагогічної рефлексії у процесі виконання завдань; усвідомлення власного професійного зростання та готовності до впровадження змін у професійну діяльність.

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво відповідно до встановленого зразка обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Вартість програми: узгоджується додатково (враховуючи кількість слухачів).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників закладів освіти, які забезпечують викладання предметів (інтегрованих курсів) громадянської та історичної освітньої галузі відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти та Концепції «Нова українська школа».

Особливістю практичних занять є виконання практичних завдань, аналіз кейсів, методичне проєктування та моделювання педагогічних ситуацій. Учасники опрацьовують вимоги Державного стандарту базової середньої освіти, проєктують компетентнісно орієнтовані навчальні заняття, добирають ефективні методи, форми й технології навчання відповідно до сучасних підходів навчання.

Самостійна робота передбачає опрацювання навчально-методичних матеріалів, виконання практичних завдань.

Підсумкові заходи передбачають представлення досвіду роботи на конференції з обміну досвідом, виконання підсумкового тестування з метою перевірки рівня засвоєння змісту програми та сформованості професійних компетентностей.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 %. Прохідний бал – 70 % і вище. Учасники, які успішно виконали програму, представили досвід роботи на конференції з обміну досвідом та пройшли підсумкове тестування, отримують документ про підвищення кваліфікації.

Зміст програми складається з 2 модулів та взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту програми, складає 30 год. З них: 8 год. – лекційні заняття, 16 год. – практична робота, 2 год. – самостійна робота, 4 год. – підсумкові заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Нормативно-правове забезпечення реформи загальної середньої освіти					
Тема 1.1. Нормативно-правове забезпечення освітнього процесу з предметів/інтегрованих курсів громадянської та історичної освітньої галузі	2				2
Тема 1.2. Формування безпечного освітнього середовища в умовах війни	2				2
Тема 1.3. Сучасні стандарти атестації педагогічних працівників	2				2

як визначального складника професійного розвитку					
Тема 1.4. Компетентнісний підхід у системі професійного розвитку педагогічних працівників: можливості та перспективи		2			2
Тема 1.5. Можливості для саморозвитку педагогічних працівників		2			2
Разом за модулем	6	4			10
МОДУЛЬ 2. Організація освітнього процесу та методика навчання предметів (інтегрованих курсів) громадянської та історичної освітньої галузі					
Тема 2.1. Реалізація громадянської та історичної освітньої галузі в контексті Державного стандарту базової середньої освіти		2			2
Тема 2.2. Сучасний урок в умовах реалізації компетентнісної парадигми освіти		2	2		2
Тема 2.3. Мотивація учнів у сучасному освітньому середовищі: виклики та можливості		2			2
Тема 2.4. Формування критичного мислення як наскрізного вміння здобувачів освіти в НУШ		2			2
Тема 2.5. Проектна діяльність на уроках історії		2			2
Тема 2.6. Культура пам'яті про жертв російської агресії: основні виклики	2				2
Тема 2.7. Інтеграція локальної історії, мікроісторії та сімейних історій до практики навчання історії		2			2
Разом за модулем	2	12	2		18
Підсумкові заходи				4	4
Усього	8	16	2	4	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Нормативно-правове забезпечення реформи загальної середньої освіти

Тема 1.1. Нормативно-правове забезпечення освітнього процесу з предметів/інтегрованих курсів громадянської та історичної освітньої галузі

Законодавство в галузі освіти. Мета базової загальної середньої освіти. Державні стандарти загальної середньої освіти. Ціннісні орієнтири базової середньої освіти. Вимоги до обов'язкових результатів навчання. Ключові компетентності. Наскрізні вміння. Загальні та конкретні результати навчання учнів.

Концептуальні засади реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти.

Концептуальні засади громадянської та історичної освітньої галузі. Дорожня карта реалізації концептуальних засад освітньої галузі на 2025–2030 роки.

Типова освітня програма як інструмент формування сучасного освітнього середовища в закладі загальної середньої освіти. Типовий навчальний план. Автономія закладу освіти в організації освітнього процесу.

Освітня програма закладу освіти: порядок укладання, погодження та затвердження. Структура освітньої програми закладу освіти.

Розроблення навчальної програми на основі модельної навчальної програми. Календарно-тематичне планування. Академічна свобода вчителя в реалізації змісту освіти.

Тема 1.2. Формування безпечного освітнього середовища в умовах війни

Створення безпечного освітнього середовища як одне із першочергових завдань закладу освіти, що має реалізувати право на безпечні та нешкідливі умови навчання під час війни. Законодавче та нормативно правове забезпечення організації безпечного середовища в закладах освіти. Концепція НУШ та положення Конвенції про права дитини стосовно створення безпечного і дружнього до дитини освітнього середовища та наявність чітких процедур реагування/поведінки працівників закладу освіти та відпрацювання правил з учнями.

Безпечний фізичний простір та заходи з адаптації будівлі і приміщень закладу освіти для забезпечення можливості користуватись ними усім учасникам освітнього процесу. Заклад освіти як навчальний ресурс і простір розвитку й співпраці. Принципи функціонування безпечного освітнього середовища в умовах війни, обладнання укриття та чіткі інструкції його використання: безпечне місце + безпечний дорослий = дитина у безпеці.

Інструменти та засоби навчання поведінки дітей і створення умов для психологічної їх захищеності: навчання емпатії та сприйняття інакшості,

обговорення суперечливих питань, надання першої психологічної допомоги, ігрові техніки, відео матеріали. Безперервний процес реагування на нові виклики життя та підвищення кваліфікації педагога з питань особливостей роботи з дітьми ВПО.

Тема 1.3. Сучасні стандарти атестації педагогічних працівників як визначального складника професійного розвитку

Сучасні виклики та вимоги до професійного розвитку педагогічних працівників (професійні стандарти, базові компетентності). Підвищення кваліфікації у системі професійної підготовки педагогічних кадрів. Упровадження та реалізація державної політики «Гроші ходять за вчителем» – нової моделі фінансування професійного розвитку педагогів.

Підготовка та проведення атестації педагогічних працівників: нормативний та науково-методичний аспекти. Умови та порядок присвоєння кваліфікаційних категорій і педагогічних звань. Реалізація рішень атестаційних комісій.

Значення атестації для професійного розвитку педагогічних працівників.

Тема 1.4. Компетентнісний підхід у системі професійного розвитку педагогічних працівників: можливості та перспективи

Сутнісна характеристика компетентнісного підходу в контексті концепції освіти впродовж життя. Нормативно-правове підґрунтя та вимоги Професійних стандартів педагогічних працівників: структура та зміст фахових компетентностей. Трансформація системи підвищення кваліфікації: перехід від академічного накопичення знань до формування практичних навичок, здатності діяти в нестандартних освітніх ситуаціях і відповідати на сучасні виклики. Варіативні шляхи та новітні формати професійного зростання: академічна свобода педагога у виборі суб'єктів надання освітніх послуг, побудова індивідуальної освітньої траєкторії, взаємовизнання результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Діджиталізація та нові інструменти професійного розвитку: сертифікація, супервізія, менторство (наставництво) та мережева взаємодія педагогічних спільнот. Рефлексивна культура та самооцінювання як чинники постійного саморозвитку й забезпечення високої якості освітньої діяльності.

Тема 1.5. Можливості для саморозвитку педагогічних працівників

Сутність і значення професійного та особистісного саморозвитку педагога в сучасних умовах. Практичні можливості для постійного вдосконалення вчителя історії: післядипломна освіта, самоосвіта, участь у професійних спільнотах, нетворкінг та обмін досвідом з колегами, опанування цифрових інструментів, інтерактивних методик та штучного інтелекту.

Профілактика емоційного вигорання через регулярні паузи та фізичне відновлення. Пріоритетизація власного ресурсу як застави ефективного викладання. Арттерапія та творчість як спосіб відновлення і пізнання себе. Подорожі та зміна оточення як джерело нових вражень та ідей. Відвідування

історичних місць, музеїв та експедицій для пошуку натхнення. Інтеграція особистого досвіду мандрівок у яскравий візуальний матеріал для уроків.

МОДУЛЬ 2. Організація освітнього процесу та методика навчання предметів (інтегрованих курсів) громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 2.1. Реалізація громадянської та історичної освітньої галузі в контексті Державного стандарту базової середньої освіти

Громадянська та історична освітня галузь в Державному стандарті базової середньої освіти: мета та змістові лінії.

Компетентнісний потенціал громадянської та історичної освітньої галузі. Вимоги до обов'язкових результатів навчання. Загальні та конкретні результати навчання. Орієнтири для оцінювання.

Аналіз модельних навчальних програм з предметів (інтегрованих курсів) громадянської та історичної освітньої галузі. Особливості укладання навчальної програми на основі модельної навчальної програми. Академічна свобода вчителя. Академічна доброчесність.

Реалізація інтегративного підходу в навчанні учнів. Інтегровані курси громадянської та історичної освітньої галузі.

Характеристика навчально-методичного забезпечення предметів (інтегрованих курсів) громадянської та історичної освітньої галузі.

Тема 2.2. Сучасний урок в умовах реалізації компетентнісної парадигми освіти

Компетентнісно орієнтована типологія уроків. Структура компетентнісного уроку. Алгоритм побудови компетентнісного уроку. Характеристика основних структурних елементів уроків різних типів.

Цільові орієнтири навчального заняття: способи формування мети та цілепокладання. Дидактичні особливості представлення теми уроку й очікуваних навчальних результатів.

Мотивація та рефлексія як умови успішної діяльності учнів. Організація успішної взаємодії та командної роботи на уроці засобами інтеракції.

Основні критерії аналізу уроку в умовах компетентнісного навчання. Технологічна карта уроку.

Тема 2.3. Мотивація учнів у сучасному освітньому середовищі: виклики та можливості

Мотивація як фактор впливу на ефективність навчання, успішність освітнього процесу. Фактори формування позитивної стійкої мотивації учнів до вивчення літератури. Мотивація як педагогічна категорія. Структура мотивації. Поняття «мотив» та «мотивація». Типи мотивації: внутрішня та зовнішня. Поняття «стимулу» та «потреби». Мотивація 2.0: злет і падіння. Особистісний та ситуаційний чинник.

Види мотивів навчання та стимулів навчання. Демотивація та її причини. Модель поведінки вчителя на уроці при досягненні позитивної мотивації в учнів. Мотиваційна поведінка. Мотивований учень. Причини пасивності учнів.

Використання інноваційних технологій як фактору підвищення функції мотивації навчання. Рекомендації щодо створення мотиваційних моментів уроку. Мотиваційні вправи.

Тема 2.4. Формування критичного мислення як наскрізного вміння здобувачів освіти в НУШ

Поняття «критичне мислення». Критичне мислення як окремий тип мислення. Визначення окремих педагогічних категорій (прийом, метод, стратегія, технологія навчання).

Інструменти вчителя з розвитку критичного мислення учнів. Запитання за таксономією Б. Блума.

Класифікація методів розвитку критичного мислення. Структура компетентнісно орієнтованого уроку, що розвиває критичне мислення. Розподіл методів за структурою уроку. Мета застосування методу та його потенціал. Методи вступної частини уроку (кластер, бортовий журнал, дерево передбачень, асоціативний кущ, мозковий штурм). Методи основної частини уроку: методи опрацювання текстів; графічні організатори. Методи та функції підсумкової частини уроку.

Тема 2.5. Проєктна діяльність на уроках історії

Види та сучасна класифікація навчальних проєктів та їх місце у методиці навчання історії. Шляхи реалізації компетентнісно-діяльнісного підходу під час виконання учнівських навчальних проєктів. Види навчальних проєктів, їхнє значення та форма продукту учнівської діяльності: дослідницькі проєкти, практико-орієнтовані, інформаційні, творчі тощо.

Методика реалізації спрямування проєктної діяльності на самостійну пізнавальну й практичну діяльність здобувачів освіти. Основні вимоги до організації навчальної проєктної діяльності. Діяльнісні домінанти методу проєктів.

Загальні підходи до структурування спільної діяльності педагога-керівника проєкту й здобувачів освіти – його учасників.

Тема 2.6. Культура пам'яті про жертв російської агресії: основні виклики

Поняття пам'яті, комеморації та колективної пам'яті у сучасному українському суспільстві. Способи вшанування пам'яті жертв війни та цивільних, які загинули внаслідок російської агресії. Концепт «героя» і сучасні підходи до героїзації та комеморації військових і цивільних жертв. Основні виклики культури пам'яті: (не)рівність у вшануванні загиблих, питання деколонізації та переосмислення радянських і пострадянських пам'ятних наративів, партисипативні форми участі громади у створенні місць пам'яті.

Мистецька якість і символічний зміст публічних практик меморіалізації, роль художників, архітекторів та кураторів у формуванні простору пам'яті. Проблема мілітаризації та можливості гуманізації пам'яті про загиблих – перехід від колективного героїчного наративу до «живої» пам'яті про людину, її історію, досвід і втрату. Аналіз сучасних прикладів комемораційних практик в Україні та визначення їхнього суспільного й етичного виміру.

Тема 2.7. Інтеграція локальної історії, мікроісторії та сімейних історій до практики навчання історії

Значення вивчення історії «знизу» для формування історичної свідомості, розвитку критичного мислення, емпатії та почуття особистої причетності до минулого. Можливості інтеграції локальних і сімейних наративів у навчальний процес: створення учнівських проєктів, інтерв'ювання старших поколінь, робота з місцевими архівами, музеями, місцями пам'яті.

Використання мікроісторичного підходу для глибшого розуміння великих історичних процесів через долі окремих людей, родин або громад. Формування у здобувачів освіти навичок дослідницької діяльності, аналізу джерел і критичного осмислення минулого. Приклади інтегрованих практик і завдання для самостійного опрацювання: підготовка мінідослідження або навчального кейсу, побудованого на матеріалах локальної чи сімейної історії.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Практичне завдання (після опрацювання всіх модулів).

Тема. Проєктування освітнього процесу відповідно до ДСБСО та Концепції НУШ у базовій середній освіті (5–6, 7–9 класи).

Мета: сформувати здатність педагогічних працівників аналізувати вимоги ДСБСО, проєктувати освітній процес на засадах компетентнісної освіти, визначати результати навчання та ефективні методи й форми організації навчальної діяльності учнів.

Завдання:

1. Проаналізуйте громадянську та історичну освітню галузь у межах ДСБСО та її компетентнісний потенціал.
2. Запропонуйте фрагмент уроку, у якому відображено інтеграцію ключових компетентностей і наскрізних умінь.
3. Обґрунтуйте вибір методів і форм навчання з позицій сучасних підходів.
4. Здійсніть коротку рефлексію: які елементи ДСБСО (модельної навчальної програми) є для вас найбільш складними в реалізації та чому?

Формат виконання: документ MS Word або PDF (обсяг 2–4 сторінки).

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Компетентнісний підхід як основа реалізації ДСБСО.
2. Діяльнісний підхід у навчанні: роль учня як активного суб'єкта освітнього процесу.
3. Особистісно орієнтований підхід та принципи дитиноцентризму в НУШ.
4. Інтегративний та міжпредметний підходи в контексті формування цілісного світогляду здобувачів освіти.
5. Взаємодоповнюваність сучасних педагогічних підходів у реалізації ДСБСО.
6. Зміна освітніх пріоритетів: від засвоєння знань до розвитку життєвих і метапредметних умінь.
7. Проблемне навчання як інструмент розвитку критичного мислення.
8. Проектне навчання: педагогічний потенціал та етапи реалізації в базовій середній школі.
9. Кооперативне навчання: умови ефективної організації групової діяльності здобувачів освіти.
10. Цифрові інструменти як засіб реалізації компетентнісного та діяльнісного підходів.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти (2020). URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення: 18.06.2026).
2. Про внесення змін до типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти: наказ МОН України від 17.08.2026 № 1430. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-typovoi-osvitnoi-prohramy-dlia-5-9-klasiv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity-2> (дата звернення: 15.06.2026).
3. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898: станом на 02.09.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/898-2020-п> (дата звернення: 15.06.2026).
4. Про затвердження концептуальних засад освітніх галузей та дорожньої карти реалізації концептуальних засад освітніх галузей на 2025 – 2030 роки: наказ МОН України від 20 серпня 2025 р. № 1163 / Міністерство освіти і науки України URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptualnykh-zasad-osvitnikh-haluzei-ta-dorozhnoi-karty-realizatsii-kontseptualnykh-zasad-osvitnikh-haluzei-na-2025-2030-roky> (дата звернення: 19.06.2026).
5. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ МОН України від 29.08.2024 № 1225. URL: <https://surl.lu/fnzntl> (дата звернення: 24.05.2026).
6. Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти: наказ МОЗ України від 25.09.2020 № 2205, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10.12.2020 № 1111/35394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text> (дата звернення: 18.06.2026).
7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 26.06.2026).
8. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.02.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 24.06.2026).
9. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 24.05.2026).
10. Указ Президента України «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» від 16.03.2022 №143/2022 / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143/2022#Text> (дата звернення: 18.06.2026).

Основна література

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи. Київ : К.І.С., 2020. 112 с.
2. Люшин М. О., Люшина В. М. Електронне портфоліо як форма презентації професійної майстерності працівника закладу освіти. Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Педагогічні науки. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2021. № 1 (37). Ч. І. С. 198–203. URL: <https://bit.ly/48NTLqI> (дата звернення: 04.06.2026).
3. Горошкіна О. М., Доротюк В. І. Компетентнісно орієнтоване навчання, сутність, форми і методи: навчальний посібник. Київ: Педагогічна думка, 2022. 221 с.
4. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти в 2026/2027 навчальному році: лист МОН України від 17.08.2026 № 1/17756-26. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannia-navchalnykh-predmetiv-intehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20262027-navchalnomu-rotsi> (дата звернення: 19.06.2026).
5. Пишко О. Л. Формування громадянської компетентності здобувачів освіти у процесі вивчення навчальних предметів, інтегрованих курсів громадянської та історичної освітньої галузі в закладі загальної середньої освіти. Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи: збірник тез IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи», Київ, 21 березня 2024 р. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024. С. 74–77. URL: <https://undip.org.ua/library/kompetentnisno-orientovane-navchannia-vyklyky-ta-perspektyvy-zbirnyk-tez-iv-vseukrainskoi-naukovo-praktychnoi-internet-konferentsii/> (дата звернення: 19.06.2026).
6. Пишко О. Готовність учителя історії до викликів Нової української школи. «Готовність до професійного саморозвитку педагога нової української школи»: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції / упоряд. Л. В. Антонюк за ред. А. Л. Черній. Рівне: РОІППО, 2025. С. 49–51.
7. Ремех Т. О., Пишко О. Л. Концептуальні засади та новели Державного стандарту базової середньої освіти. Наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку: збірник тез наукових праць X Міжнародної наукової конференції (Прага, 29 червня 2022 року). Прага: Видавничий дім «Інтернаука», 2022. С. 58–62.

Додаткова література

1. Андрієвська В. М. Компетентнісно орієнтоване навчання: сучасні підходи та технології. Київ: Педагогічна думка, 2020. 168 с.
2. Карташова Л. А. Інноваційні педагогічні технології у професійній діяльності вчителя. Херсон: Олді-плюс, 2021. 176 с.

3. Литвиненко С. В. Педагогічні технології компетентнісного навчання. Київ: Академвидав, 2020. 184 с.
4. Навчання через дослідження: збірник методичних матеріалів для вчителів 5 – 11 класів. Прага 2024. 173 с.
5. Права дитини в умовах війни: розробки уроків для учнів/учениць ЗЗСО щодо дотримання та захисту прав дитини / О. Войтенко, О. Козорог; за заг. ред.: Ю. Молчанової, В. Полторак. Київ, 2025. 120 с.
6. Ремех Т. О., Пишко О. Л. Культура академічної чесності: що про це думають учні. Академічна доброчесність: практичний досвід : зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький : Вид-во МАУП, 2021. Вип. 1. С. 120–126.
7. Стягунова О. Атестація педагогічних працівників: інформаційний порадник. Київ : УІРО, 2023. 57 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/atestacziya_pedagogichnyh_praczivnykiv_1.pdf (дата звернення: 04.06.2026).
8. Як протидіяти впливу російських наративів на школярів. Збірник інформаційно-методичних матеріалів / К. Рашевська, В. Потапова, О. Мокрогуз, К. Корнієнко; за заг. ред. О. Волошенюк, В. Потапової. К.: Громадська організація «Центр громадянської просвіти “Альменда”», 2024. 78 с.